

ION CREANGĂ

CAPRELE IRINUCĂI

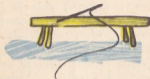

ION CREAN

CAPRELE
IRINUCĂI

(Fragmente din „Amintiri din copilărie”)

EDITURA TINERETULUI

Stau cteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre, pe cînd începusem și eu, drăgăliță-doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humuleștii, din tîrg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți care se țin tot de una: Vatra Satului, Delenii și Bejenii.

Ș-apoi Humuleștii și pe vremea aceea nu erau numai așa un sat de oameni fără căpătli, ci sat vechi, răsășesc, întemeiat în toată puterea cuvîntului: cu gospodari tot unul și unul,

cu flăcăi voinici și fete mîndre, care știau a invirti și hora, dar și suveica, de vuia satul de vătăle în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți, și dascăli, și poporâni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.

Și părintele Ioan de sub deal, doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai de pomi s-au pus în țintirim, care era îngrădit cu zăplaz de birne, streșinit cu șindrilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii pentru școală. Și apoi să fi văzut pe neobositul părinte, care umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Iliaiei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și deie copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiet pri-

zărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintîi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgîtie de copilă ageră la minte și așa de siliteare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce a întreat pe dascăl care cum ne purtăm a stat puțin pe gînduri, apoi a pus nume scaunului: Calul Bălan și l-a lăsat în școală.

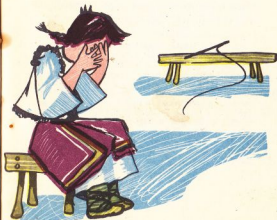
În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală cu moș Fotea, cococarul satului, care ne aduce dar de școală nouă un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos; și părintele îi pune nume sfîntul Nicolai, după

cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi pofteste pe moș Fotea, că "dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa din cind în cind cite unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate... Bădița Vasile a zîmbit atunci, iară noi școlarii am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată simbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce a învățat peste săptămînă; și cite greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșală să-i ardă școlarului cite un sfînt Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprintară și plină de incuri, a bufnit de ris. Păcatul ei, sărmana!

— Ia poftim de incalcă pe Bălan, jupineasă — zise părintele de tot posomorit — să facem pocinog sfîntului

Nicolai cel din cui. Și cu toată stăruința lui moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mîncat papara, și pe urmă ședea cu minile la ochi și plîngea ca o mireasă, de sărea cămeșa de pe dinsa. Noi, cînd am văzut asta, am rămas inlemniiți. Iar părintele, ba azi, ba mine, aducînd pitaci și colaci din biserică, a împărțit

la fiecare, de ne-a imblinzit, și treaba mergea strună; băieții schimbau tabla în toate zilele, și simbăta procitanie.

Nu-i vorbă, că noi tot ne făceam felul, așa, citeodată; căci din bățul în care era așezată fila cu cruce-ajută și buchiile scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătăji¹, de la trătăji la ceaslov, și-apoi dă, doamne bine! În lipsa părintelui și a dascălului intram în tîntirim, țineam ceaslovul deschis, și cum erau filele cam unse, trăgeau

¹ Trataj, trătăj — trataji erau niște cărțuții scrise de mină pe hîrtie groasă. După slovele în șir alfabetic, urmau silabe de cite două și trei slove, pentru exerciții de slovenire. Pentru a economisi trataji, se scriau buchiile pe cite o bucată de carton sau hîrtie, care se lipea pe scindurică. Acestea se numeau tăblițe. Pe tăblițe ca și pe trataj era făcută la început o cruce cu cerneală și cînd se începea a învăța, se zicea mai întîi: „Cruce-ajută”. Și de aceea tăblițele se mai numeau și „cruce-ajută”. Ele se aninau într-un băț cu crăcană, ca să poată învăța mai mulți copii deodată.

muștele și bondarii la ele și cînd clămpăneam ceaslovul, cite zece-douăzeci de suflete prăpădeam deodată — potop era pe capul muștelor! Într-una din zile, ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele, și cînd le vede așa singerate cum erau, își pune minile în cap de năcaz. Și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Bălan, și a ne mîngia cu *sfîntul ierarh Nicolai* pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor bondari, care din pricina noastră au pătimit.

Nu trece mult după asta și într-o zi prin luna mai, aproape de Moși, indeamnă păcatul pe bădița Vasile tîntul, că mai bine nu i-oi zice, să puie pe unul, Nic-a lui Costache, să mă procitească. Nică, băiet mai mare și înaintat la învățătură pînă la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popii, căreia,

cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă pentru că nu-mi da pace să prind muște... Și Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el, și mă ascultă, și unde nu s-apucă de însemnat la greșeli cu ghiotura pe o draniță: una, două, trei, până la douăzeci și nouă.

„Măi!!! s-a trecut de șagă, zic eu, în gîndul meu; încă nu m-a gătit de ascultat și cite au să mai fie!...” Și unde n-a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor și a tremura de minios... „Ei, ei! acu-i acu! Ce-i de făcut, măi Nică?” Imi zic eu, în mine. Și mă uitam pe furiș la ușa mîntuirii și tot scăpăram din picioare, așteptînd cu neastîmpăr să vie un lainic¹ de școlar de afară căci era poruncă să nu ieșim cite doi deodată; și-mi crăpa măseaua în gură, cînd vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de călăria lui Bălan și de blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vinătăi. Dar adevăratul sfînt Nicolai se vede că a știut de știrea mea, că numai iaca ce intră afurisitul de băiet în școală. Atunci eu, cu voie, fără voie, plec

¹Lainic — leneș, haimana.

spre ușă, ies răpede și nu mă mai
incurc primprejurul școalei, ci o ieu
la sănătoasa spre casă. Și cind mă
uit înapoi, doi hojmălăi se și luase
după mine; și unde nu încep a fugi
de-mi scăpărau picioarele; și trec pe
lîngă casa noastră, și nu intru acasă,
ci cotigesc în stînga și intru în ograda

unui megieș al nostru; și din ogradă în ocol, și din ocol în grădina cu păpușoi, care erau chiar atunci prășiți de al doilea, și băieții după mine! Și, pînă să mă ajungă, eu, de frică, cine știe cum, am izbutit de m-am îngropat în țărână, la rădăcina unui păpușoi. Și Nic-a lui Costache, dușmanul meu, și cu Toader a Catincăi, alt hojmalău, au trecut pe lângă mine vorbind cu mare ciudă; și se vede că i-a orbit Dumnezeu de nu m-au putut găbui. Și de la o vreme, nemai-auzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină, am țîșnit odată cu țărna-n cap și tiva¹ la mama acasă; și am început a-i spune cu lacrimi că nu mă mai duc la școală, măcar să știu bine că m-or omori.

¹ Tiva — iute.

A doua zi însă a venit părintele pe la noi, s-a înțeles cu tata, m-au luat ei cu binișorul și m-au dus iar la școală.

— Că dă, e păcat să rămii fără leac de învățătură — zicea părintele — doar ai trecut de buchelu-deazla și bucherițazdra: ești acum la ceaslov și mine-poimîne ai să treci la psaltire, care este cheia tuturor învățăturilor, și, mai știi cum vine vremea, poate că te faci și popă aici, la biserica Sfintului Nicolai, că eu pentru voi mă străduiesc. Am o singură fată și-oi vedea eu pe cine mi-oi alege de ginere.

Hei, hei! cînd aud eu de popă și de Smărăndița popii, las muștele în pace și-mi ieu alte gînduri, alte măsuri; încep a mă da și la scris, și la făcut cadelnița în biserică, și la ținut isonul, de parcă eram băiet. Și părintele mă ie la dragoste, și Smărăndița începe din cînd în cînd a mă fura cu ochiul, și bădița Vasile mă pune să ascult pe alții, și altă faină se macină acum la moară. Nic-a lui Costache, cel răgașit, balciz și răutacios, nu mai avea stăpînire asupra mea.

Dar nu-i cum gîndește omul, ci-i cum vrea domnul. Într-una din zile, și chiar în ziua de sfîntul Foca, scoate vornicul din sat pe oameni la o clacă de dres drumul. Se zicea că are să treacă vodă pe acolo spre minăstiri. Și bădița Vasile, n-are ce lucra!

— Hai și noi, măi băieți, să dăm ajutor, la drum, să nu zică vodă, cînd a trece pe aici, că satul nostru e mai leneș decît alte sate.

Și ne luăm noi de la școală și ne ducem cu toții. Și, care săpau cu cazmalele, care cărau cu tărăboanțele¹, care cu căruțele, care cu covățile, în sfîrșit, lucrau oamenii cu tragere de inimă. Iar vornicul Nic-a Petricăi, cu pașnicul, vătămanul și cițiva nespălați de mazili se purtau pîntre oameni de colo pînă colo. Și cînd deodată numai iaca vedem în prund cițiva oameni clăie peste grămadă și unul din ei mugînd puternic.

— Ce să fie acolo? ziceau oamenii, alergînd care de care din toate părțile.

¹ Tărăboanță — roabă cu care se cară pămînt.

Pe bădița Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul, îl cetluiau acum zdravăn și-l puneau în cătuși să-l trimeată la Piatră... Iaca pentru ce scosese atunci vornicul oamenii la clacă. Așa cu amăgele se prindeau pe vremea aceea flăcăii la oaste... Afurisită priveliște mai fu și asta! Flăcăii ceilalți pe dată s-au făcut nevăzuți, iară noi copiii ne-am întors plingind pe la casele noastre...

Mama însă era în stare să toarcă-n furcă și să învăț mai departe. Și tot cihăia mama pe tata să mă mai deie undeva la școală, căci auzise ea spunând la biserică în Parimei că omul învățat înțelept va fi, și pe cel neînvațat slugă-l va avea.

Și afară de aceasta, babele, care trag pe fundul sitei în 41 de bobii, toți zodierii și cărturăresele pe care le căutase pentru mine și femeile bi-

sericoase din sat îi băgase mamei o mulțime de bazaconii în cap, care de care mai ciudate: ba că am să petrec între oameni mari; ba că-s plin de noroc ca broasca de păr; ba că am un glas de inger și multe alte minunății; încît mama, în slăbăciunea ei pentru mine, ajunsese a crede că am să ies un al doilea Cucuzel, podoaba creștinătății care scotea lacrimi din orice inimă impietrită, aduna lumea de pe lume în pustiul codrilor și veselea întreaga făptură cu viersul său.

— Doamne, măi femeie, doamne, multă minte-ți mai trebuie, zicea tata, văzînd-o așa de ahotnică pentru mine. Dacă ar fi să iasă toți învățați, după cum socoți tu, n-ar mai avea cine să ne tragă ciubotele. N-ai auzit că unul cică s-a dus odată bou la Paris, unde a fi acolo, și a venit vacă? Oare Grigore a lui Petre Lucăi de la

noi din sat, pe la ce școli a învățat, de știe a spune atitea bongoase și conăcăria pe la nunți? Nu vezi tu că dacă nu-i glagore-n cap, nu-i și pace bună?

— Așa a fi, n-a fi așa — zise mama — vreu să-mi fac băietul popă, ce ai tu?

— Numaidecît popă, zise tata. Auzi, mări! Nu-l vezi că-i o tigoare de băiet, cobăit¹ și leneș de n-are păreche. Dimineața pină-l scoli, îți stupești sufletul. Cum îl scoli, cere de mîncare. Cît îi mic, prinde muște cu ceaslovul și toată ziulica bate prundurile după scăldat, în loc să pască cei cirlani și să-mi deie ajutor la trebi, după cît îl ajută puterea. Iarna, pe gheață și la săniuş. Tu, cu școala ta, l-ai deprins cu nărav. Cînd s-a face mai

¹ Cobăit — bleg, moleșit.

mărișor, are să înceapă n-i mirosi a
catrință și cu astă rinduială n-am să
am folos de la el niciodată.

Și, după cum am cinste a vă spune,
multă vorbă s-a făcut între tata și
mama pentru mine, pînă ce a venit
în vara aceea, pe la august, și cinstita
holeră de la 48 și a început a
seceră prin Humulești în dreapta și-n
stînga, de se auzea numai chiu și vai
în toate părțile. Și eu, neastimpărat
cum eram, ba ieșeam la pirlaz cînd
trecea cu mortul pe la poarta noastră
și-l boscorodeam cu cimilitura :

Chișigae, gaie, ce ai în tîgaie?

Papa puilor duc în valea socilor.

*Fericē de gangur, că șede într-un vîrf
de soc*

*Și se roagă rugului, și se-nchină
cucului :*

Nici pentru mine, nici pentru tine ;

*Ci pentru budihacea de la groapă,
Să-i dai vacă de vacă și doi boi să tacă ;*

ba îl petreceam pînă la biserică și
apoi veneam acasă cu sinul încărcat
de covrigi, mere turture, nuci poleite
roșcove și smochine din pomul mor-
tului, de se crucea tata și mama, cînd
mă vedeau cu dinsele. Și ca să mă
scape de belea, m-au trimes la stîna
în dumbrava Agapiei, lingă podul Că-
răgiței, unde erau și oile noastre, să
șed acolo pînă s-a mai potoli boliș-
tea. Însă peste noapte a și dat holera
peste mine și m-a frămîntat și m-a
zgîrcit circel, și-mi ardea sufletul în
mine de sete, și ciobanii și baciul
habar n-aveau de asta, numai se in-
torceau pe cea parte în țipetele mele
și horăiau mereu. Iară eu mă tiri-
iam cum puteam pînă la fîntînă, în
dosul stînei, și pe nimică pe ceas

beam cite un cofăiel întreg de apă. Pot zice că în noaptea aceea la fântină mi-a fost masul și n-am închis ochii nici cît ai scăpăra din amînar. Abia despre ziuă s-a îndurat Vasile Bordeianu, strungarul nostru, de s-a dus în Humulești, cale de două ceasuri cu piciorul, și a înștiințat pe tata de a venit cu căruța și m-a luat

acasă. Și pe drum neconținut ceream apă, iar tata mă amîna cu momele de la o fântină la alta, pînă a dat Dumnezeu de am ajuns în Humulești. Și cînd colo, doftorii satului: moș Vasile Țandură și altul, nu-mi aduc aminte, erau la noi acasă și prăjeau pe foc într-un ceaun mare niște hoștine cu său. Și după ce mi-au tras o frecătură bună cu oțet de leuș-

tean, mi-aduc aminte ca acum, au întins hoştinele fierbincioare pe o pînzătură și m-au înfășat cu ele peste tot, ca pe un copil; și nu pot ști cît a fi trecut la mijloc, pînă ce am adormit mort și de-abia a doua zi pe la toacă m-am trezit sănătos ca toți sănătoșii: Dumnezeu să odihnească pe moș Tandură și pe tovarășul său! Și vorba ceea: Lucrul rău nu pierе cu una cu două. Pînă-n sară am și colindat mai tot satul, ba și pe la scăldat am tras o raită cu prietenul meu Chiriac a lui Goian, un lainic și un pierdevară ca și mine. Dar tata nu mi-a mai zis atunci nimică, m-a lăsat în voia mea pentru o bucată de vreme.

Peste iarnă, mama iar s-a pus pe capul tatei să mă deie undeva la școală. Dar tata spunea că nu mai are bani de dat pentru mine.

— Lui dascălul Vasile a Vasilcăi plăteam numai cîte un sorocovăț pe lună. Iar postoronce¹ de dascălul Simion Fosa din Tuțuieni, numai pentru că vorbește mai în tilcuri decît alții și sfireiește toată ziua la tabac, cere cîte trei husăși pe lună. Auzi vorbă? Nu face băietul ista atîția husăși, cu straie, cu tot, cîți am dat eu pentru dînsul pînă acum!

Cînd a mai auzit mama și asta, s-a făcut foc:

— Sărmane omule! Dacă nu știi boabă de carte, cum ai să mă înțelegi? Cînd tragi sorocoveții la musteață, de ce nu te olicăiești atîta? Petre Todoslicăi, crîșmariul nostru, așă-i că ț-a mincat nouă sute de lei? Vasile Roibu din Bejeni mai pe atîția și alții cîți! Ruștei lui Valică și

¹ Postoroancă — poreclă dată celui zgîrcit.

Măriucăi lui Onofrei găsești să le dai și să le răsdai? Știu eu, să nu crezi că doarme Smaranda, dormire-ai somnul cel de veci, să dormi! Și pentru băiet n-ai de unde da? Măi omule, măi! Ai să te duci în fundul iadului și n-are să aibă cine te scoate, dacă nu te-i sili să-ți faci un băiet popă. De spovedanie fugi ca dracul de tămiiie. La biserică mergi din Paști în Paști. Așa cauți tu de suflet?

— Ian taci, măi femeie, că biserică-i în inima omului și dacă voi muri, tot la biserică am să șed — zise tata — nu mai face și tu atita vorbă, ca fariseul cel fățarnic. Bate-te mai bine cu mina peste gură și zi ca vameșul: doamne, milostiv fii mie, păcătoasei, care-mi tot îmbălozez gura pe bărbat degeaba.

În sfârșit, cît s-a bălăbănit mama cu tata din pricina mtea, tot pe a ma-

mei a rămas; căci într-o duminică, prin cîrneleaga¹, a venit tatăl mamei, bunicul meu David Creangă din Pipirig, la noi și, văzînd cearta iscată între tata și mama din pricina mea a zis:

— Las', măi Ștefane, și Smărănducă, nu vă mai îngrijiți atîta, că azi e duminică, mine luni și zi de tîrg, dar marți, de-om ajunge cu sănătate, am să ieu nepotul cu mine și am să-l duc la Broșteni cu Dumitru al meu, la profesorul Nicolai Nanu de la școala lui Baloș, și-ți vede voi ce-a scoate el din băiet, că de ceilalți băieți ai mei, Vasile și Gheorghe, am rămas tare mulțumit că au învățat acolo. De douăzeci și mai bine de ani, de cînd port vornicia în Pipirig, am dus-o cam anevoie nu-

¹ Cîrneleagă — cișlegi, carnaval.

mai cu răbușul. Ce folos că citesc orice carte bisericească, dacă nu știi a însemna măcar cituși de cit, e greu. Însă de cînd mi-au venit băieții de la învățătură, îmi țin socoteala ban cu ban și huzuresc de bine; acum zic și eu că poți duce vornicia pe viață fără să te simți. Zău, mare pomană ș-a mai făcut Alecu Baloș cu școala ceea a lui, cine vrea să înțeleagă. Și, doamne, peste ce profesor înțelept și iscusit a dat! Așa vorbește de blind și primește cu bunătate pe fiecare, de ți-i mai mare dragul să te duci la el. Ferice de părinții care l-au născut, că bun suflet de om este, n-am ce zice. Și mai ales pentru noi, țărani munteni, este o mare facere de bine! Cînd am venit eu cu tata și cu frații mei Petrea și Alexandru și Nică din Ardeal în Pipirig, acum șesezeci de ani trecuți, unde se pomeneau

școli ca a lui Baloș în Moldova? Doar la Iași să fi fost așa ceva și la Mănăstirea Neamțului, pe vremea lui mitropolitul Iacob, care era oleacă de cimotie cu noi de pe Ciubuc Clopotarul de la Mănăstirea Neamțului, bunicul mine-ta, Smărandă, al cărui nume stă scris și astăzi pe clopotul bisericii din Pipirig. Ciubuc Clopotarul tot din Ardeal știa puțină carte ca și mine; și apoi a pribegit de acolo ca și noi, s-a tras cu bucatele incoace ca și moș Dediu din Vinători și alți mecani, din pricina papistășiei mai mult, pe cât știu eu. Și atât era de cuprins, de s-au umplut munții: Hălăuca, Piatra lui Iepure, Bărnariul, Cotnărelul și Boampele, până dincolo peste Pătru-vodă, de turmele și tamazlicurile lui. Și se pomenește că Ciubuc era om de omenie: fiecare oaspe ce trăgea la odaia lui era primit cu dragă inimă

și ospătat cu indestulare. Și se dusese vestea în toate părțile despre bunătatea și bogăția sa. Pină și vodă cic-ar fi tras odată în gazdă la Ciubuc și întrebându-l cu cine mai ține atita amar de bucate, el ar fi răspuns: „Cu cei slabi de minte și tari de virtute, măria-ta“. Atunci vodă nu s-a putut stăpîni de mirare, spuind: „Ia, aista-i om, zic și eu; de-ar fi mulți ca dinsul în domnia mea, puțină lipsă ar duce țara la nevoie!“ Și l-a bătut vodă cu mina pe umăr, zicîndu-i: „Moșule, să știi că de azi înainte ești omul meu și la domnie ți-i deschisă ușa orișicînd“.

Și de atunci i-a mers lui Ciubuc numele de *omul lui vodă*, încît și pină astăzi un deal în partea despre Plotunul, unde era mai mult așezarea lui Ciubuc, se cheamă *Dealul Omului*.

Pe acest deal, Smărandă, am fugit în vremea zaverei cu mă-ta, cu tine și cu frate-tău Ioan, de frica unei cete de turci, care se bătuse chiar atunci cu volintirii la Secu și apoi se îndreptară spre Pipirig după jăfuit; iar pe soră-ta Măriuca, de grăbiți ce-am fost, o uitasem acasă pe prispă în albiuță. Și mă-ta, cînd a dat de copilă că nu-i, a început a-și smulge părul din cap și a o boci înădușit, zicînd:

„Vai de mine și de mine, copila mea au străpuns-o turcii!”

Eu însă m-am suit în virful unui brad și cum am văzut că apucă turcii spre Plotunul, m-am azvirlit fără sine pe părul unui cal, am alergat acasă și, cînd colo, am găsit copila teafără, însă răsturnată cu albiuța de niște porci care grohăiau împrejurul ei, cit pe ce s-o rupă. Iar pe la capătul albiuței am găsit cîteva rubiele puse de turci,

se vede, la capul copilei. Atunci am luat copila și de bucurie nici nu știu cînd am ajuns cu dînsa la mă-ta, în Dealul Omului. Și după ce mi-am venit puțin în sine, am zis și eu în amărăciune, ca mulți înainte de mine: cei care n-au copii nu știu ce-i năcazul. Bună minte mai au unii în felul acesta de nu se însoară. Și unul dintr-aceștia a fost și Ciubuc mocanul care, neavînd femeie, nici copii, ce i-a venit mai tîrziu, de evlavia cea multă ce avea sau din alte împrejurări, a închinat toată averea sa Mănăstirii Neamțului și el s-a călugărit mai cu toți haidii lui, făcînd multe pomeniri cit a fost în viață. Iar astăzi petrece în liniște lângă zidurile mănăstirii, Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească întru împărăția cerească! Căci și noi ca mine avem a ne duce acolo! Așă-i că voi habar n-aveți de

toate aceste, de nu v-aş fi spus eu? zise bunicul oftînd;

Nu-i rău, măi Ştefane, să ştie şi băietul tău oleacă de carte, nu numaidecit pentru popie, cum chiteşte Smaranda, că şi popia are multă năcăfale, e greu de purtat. Şi decît n-a fi cumsecade, mai bine să nu fie. Dar cartea îţi aduce şi oarecare mîngiere. Eu să nu fi ştiut a ceti, de mult aş fi inebunit, cite am avut pe capul meu. Însă deschid Vieţile sfinţilor şi văd atitea şi atitea, şi zic: Doamne, multă răbdare ai dat aleşilor tăi. Ale noastre sint flori la ureche, pe lîngă cele ce spune în cărţi. Ş-apoi să fie cineva de tot bou, încă nu este bine. Din cărţi culegi multă înţelepciune; şi la dreptul vorbind, nu eşti numai așa, o vacă de muls pentru fiecare. Băietul văd că are ţinere de minte, şi numai după cit a învăţat, cîntă şi citeşte cit se poate de bine.

De aceste şi altele ca, aceste a vorbit bunicul David cu mama şi cu tata mai toată noaptea duminică spre luni şi luni spre marţi, căci la noi minea cînd venea din Pipirig la trg să-şi cumpere cele trebuitoare.

Iar marţi des-dimineaţă puse tar-niţele¹ şi desagii pe cai şi legîndu-i frumuşel cu căpăstrul; pe cel de al doilea de coada celui dintîi, pe cel de al treilea de coada celui al doilea, pe cel de al patrulea de coada celui al treilea, cum îi leagă muntenii, a zis:

— Ei, măi Ştefane şi Smărănducă, mai rămîneţi cu sănătate, că eu m-am dusu-m-am. Hai, nepoate, gata eşti?

— Gata, bunicule, haidem, zisei necăjîndu-mă cu nişte costiţe de porc afumate şi cu nişte cirnaţi fripţi, ce mi-pusese mama dinainte.

¹ Tarniţă — şa de lemn.

Și luindu-mi rămas bun de la părinți, am purces cu bunicul spre Pipirig. Și era un pui de ger în dimineața aceea, de crăpau lemnele.* Și din sus de Vinători, cum treceam puntea peste apa Neamțului, bunicul în urmă cu caii de căpăstru și eu înaintea, mi-au lunecat ciubotele și am căzut în Ozana cât mi-ți-i băietul. Noroc de bunicul.

— Și scroambe¹ ieste a voastre is pocite, zise el, scoțindu-mă răpede mu-

¹ Scroambe — porecla cizmelor rele și uscate.

rat pînă la piele și înghețat hăt bine, căci năboise apa în toate părțile.

Și iute mi-a scos ciubotele din picioare, că se făcuse bocnă.

— Opinca-i bună, săraca! Îți șede piciorul hodinit și la ger huzurești cu dînsa. Și pînă a vorbit acestea, eram și învălit într-o sarică ghițoasă de Cașina, băgat într-o desagă pe cal, purces pe drum și hai la Pipirig. Și cînd m-a văzut bunica în ce hal mă aflam, ghemuit în desagă, ca un pui de bogdaproste, cit pe ce să se prăpădească plîngînd. Încă n-am văzut așa femeie să plîngă de toate cele: era miloasă din cale-afară. Carne de vită nu minca în viață, tot din astă pricină; și cînd se ducea sărbătoarea la biserică, bocea toți morții din țintirim, fie rudă, fie străin, fără deosebire. Bunicul însă era așezat la mintea lui, își căuta de trebi cum știa el și lăsa pe bunica într-ale

sale, ca un cap de femeie ce se găsea. — Oi, doamne, Davide, cum nu te mai astimperi: de ce-ai scos băietul din casă pe vremea asta?

— Ca să te mieritu, Nastasie, zise bunicul, scoțind o piele de porc sălbatic din cămară și croind cite o păreche de opinci pentru Dumitru și pentru mine, apoi le-a ingruzit frumos și a petrecut cite o păreche de ață neagră de păr de cal prin cele nojite. Și

a treia zi după asta, dindu-ne schimburi și cite două părechi de obiele de suman alb, ne-am încălțat cu opincile binisor și sărutând mina bunicăi, am luat-o prin Boboiești iar cu bunicul și cu Dumitru, fratele mamei cel mai mic, și suind pe la fundul Hălăucei, am ajuns după un tirziu în Fărcașa, unde ne-a fost și masul, împreună cu părintele Alexievici de la Dorna, care avea o gușă la gît cît o ploscă de cele mari și giria dintr-însa ca dintr-un cimpoi, de n-am putut închide ochii de răul său mai toată noaptea. Nu era vinovat bietul preot; și după cum spunea și el, e mai rău de cei ce au gușă în cap, decît de cei cî o poartă pe dinafară...

A doua zi am pîrces din Fărcașa pe la Borca spre Pîrăul Cîrjei și Cotirgaș, pînă ce am ajuns și la Broșteni. Și după ce ne-a așezat bunicul în gazdă, cu toată cheltuiala lui, la una Irinuca,

apoi ne-a dus pe la profesor și pe la biserică de ne-a închinat pe la icoane ; și pe urmă ne-a lăsat cu sănătate și s-a întors acasă, trimițându-ne din cînd în cînd cele trebuitoare.

Și satul Broștenii fiind imprăștiat, mai ca toate satele de la munte, nu se rușina lupul și ursul a se arăta ziua miază-mare, prin el ; o casă ici sub tihăraia asta, alta dincolo de Bistriță sub altă tihăraie, mă rog, unde i-a venit omului îndemină să și-o facă. Și Irinuca avea o cocioabă veche de birne cu fereștile cit palma, acoperită cu scinduri, îngrădită cu răzlogi de brad și așezată chiar sub munte pe malul stîng al Bistriței, aproape de pod. Irinuca era o femeie nici tînără, nici locmai bătrînă ; avea bărbat și o fată balciză și lălie, de-ți era frică să innoptezi cu dînsa în casă. Noroc numai că de luni dimineța și pînă simbătă seara n-o mai vedeai.

Se ducea cu tată-său în munte la făcut ferestrea și lucra toată săptămîna ca un bărbat pentru nimica toată ; doi oameni cu doi boi, la vreme de iarnă, abia își puteau scoate mămăliga. Ba la mulți se întimpla de veneau simbătă noaptea cite cu un picior frînt sau cu boii stîlciți și aceasta le era ciștig pe deasupra.

Cocioaba de pe malul stîng al Bistriței, bărbatul, fata și boii din pădure, un țap și două capre slabe și rîioase ce dormeau pururea în tindă, era toată averea Irinucăi. Dar și asta-i o avere, cînd e omul sănătos. Însă ce mă privește? Mai bine să ne căutăm de ale noastre.

Noi, cum a plecat bunicul, a doua zi ne-am dus la școală ; și văzînd profesorul că purtăm plete, a poruncit unuia dintre școlari să ne tundă. Cînd am auzit noi una ca asta, am început a plînge cu zece rînduri de lacrimi și

a ne ruga de toți dumnezeii să nu ne slutească. Dar ți-ai găsit; profesorul a stat lângă noi pînă ce ne-a tuns chilug. Apoi ne-a pus în rînd cu ceilalți școlari și ne-a dat de învățat după puterea noastră, între una alta și „Ingerul a strigat“ pe dinafară.

Și am dus-o noi așa pînă la Mezii-Păresii. Și unde nu ne trezim într-o bună dimineață plini ciucur de rîie căprească de la caprele Irinucăi. Ei, ei! ce-i de făcut! Dascălul nu ne mai primea în școală, Irinuca nu ne putea vindeca, pe bunicul n-avea cine-l înștiința, merindele erau pe sfîrșite, rău de noi!

Nu știu cum se întîmplă, că aproape de Buna-Vestire unde nu dă o căldură ca aceea, și se topește omătul, și curg prăiele și se umflă Bistrița din mal în mal, de cît pe ce să ieie casa Irinucăi. Și noi, pe căldurile cele, ne ungeam cu

leșie turbure, ședeam afară la soare cu pielea goală pînă se usca cenușa pe noi și apoi ne băgam în Bistrița de ne scaldam. Așa ne învățase o babă să facem ca să ne treacă de rîie. Vă puteți inchi-

pui ce vra să zică a te scălda în Bistriță la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul cel mare. Și nici tu junghi, nici tu friguri, nici altă boală nu s-a lipit de noi, dar nici de riie n-am scăpat. Vorba ceea: Se ține ca riia de om.

Intr-o zi fiind Irinuca dusă în sat și avînd obicei a ședeă uitată ca fata vătămanului, noi n-avem ce lucra? Ne suim pe munte la deal de casa ei cite cu o bucată de răzlog în mînă și cum curgeau pirăiele grozav, mai ales unul alb cum îi laptele, ne pune dracul de urnim o stîncă din locul ei, care era numai înțînătă. Și unde nu pornește stîncă la vale, săltînd tot mai sus, de un stat de om, și trece prin gardul și prin tînda Irinucăi, pe la capre, și se duce drept în Bistriță, de clocotea apa.

Asta era în simbăta lui Lazăr pe la amiazi. Ei, ei! ce-i de făcut? Gardul și casa femeii dărîmate la pămînt, o

capră ruptă în bucăți, nu-i lucru de șagă. Uitasem acum și riie, și tot de spaimă.

— Stringe răpede ce mai ai, pină cînd nu vine baba, și hai să fugim cu pluta ceea la frate-meu Vasile în Borca, zise Dumitru, căci plutele începuse a umbla.

Inșfăcăm noi te mieri ce mai aveam, ne ducem degrabă la plută, și plutașii, de cuvînt și pornesc. Ce-a fi zis Irinuca, în urma noastră, ce n-a fi zis, nu știu; dar știu atîta că eram cu gheața-n spate de frică pin-am ajuns la Borca, unde ne-a fost și masul. Iar a doua zi, în duminica de Florii, des-dimineată am plecat din Borca pe Plaiul Bătrîn, împreună cu doi plăieși călări, spre Pipirig. Era o zi frumoasă în duminica aceea și plăieșii spuneau că n-au mai apucat așa primăvară devreme de cînd is ei.

Eu cu Dumitru, însă, o duceam într-un cîtec, stringînd viorele și topo-rași de pe lîngă plai și mergeam tot zburdînd și hîrjonîndu-ne, de parcă nu eram noi rîioșii din Broșteni, care făcusem atîta bucurie la casa Irinucăi. Și mergînd noi tot așa, cam pe la amiază, deodată s-a schimbat vremea cea frumoasă într-o vijelie cumplită, să răstoarne brazii la pămînt, nu altăceva. Pesemne baba Dochia nu-și lepădase toate cojoacele. Începe a bura, apoi o întoarce în lapoviță, pe urmă o dă în frig și ninsoare cumsecade și într-un

buc¹ ne astupă calea de nu știai încotro să mergi. Și tot ninsoare și piclă pînă în pămînt, de nu se vedea om pe om alături fiind.

¹ Într-un buc — într-o clipă.

— Așă-i că s-a deocheat vremea? zise unul dintre plăieși oftînd. Mă mie-ram eu să fi mîncat lupul iarna asta așa de în pripă. De pe la Înțărători am prăpădit drumul. De acum s-o luăm de-a chioara și unde ne-a fi scris, acolo vom ieși.

— I-auziți glasul unui cocoș, zise celălalt plăieș. Haideti s-apucăm într-acolo și poate să ieșim în sat undeva.

Și ne coborîm noi și ne tot coborîm cu mare greutate, pe niște povirnișuri primejdioase; și ne încurcăm pîntre ciritei de brad și caii lunecau și se duceau de-a răstăgolul, și eu cu Dumitru mergeam zgribuliți și plîngeam în pumni de frig; și plăieșii numa icneau și-și mușcau buzele de frig și năcaz; și omătul se pusese pe unele locuri pînă la briu și începuse a înnopta cînd am ajuns într-o înfundătură de munți, unde se auzea răsunînd glasul unui pîrăuaș

ce venea ca și noi din deal în vale, prăvălindu-se și izbindu-se de cele stînci fără voința sa... Numai atîta că el a trecut mai departe în drumul său, iar noi am stat pe loc și am pus-o de mămăligă fără apă.

— Ei, măi băieți, ia amu trageti la aghioase, zise un plăieș, scăpărînd și dînd foc unui brad.

— Ce ți-i scris, în frunte ți-i pus; chef și voie bună, zise celălalt, scoțînd o frîncă înghețată din desagi, pîrpălînd-o pe jărătic și dîndu-ne și nouă cite o harchină. Și așa luneca hrînca aceea de ușor pe gît, parcă era unsă cu unt! După ce ne-am pus bine-rău gura la cale, ne-am covrigit împrejurul focului; și deasupra ninsoare, dedesubt udeală; de o parte înghețai, pe una te frigeai ca la vremea și locul acela. Și tot chinîndu-ne așa, era să ne pască alt păcat: cît pe ce să ne toropească bradul

aprins, de nu băga de samă unul dintre plăieși. Pesemne blăstămul Irinucăi ne ajunsese.

În sfârșit, se face și ziuă, și după ce ne spălăm cu omăt și ne închinăm după obiceiul creștinesc, pornim apoi cu plăieșii la deal pe unde ne coborîsem. Nînsoarea mai încetase și după multă trudă am găsit drumul: și hai, hai! hai, hai! cătră sară am ajuns la bunicul David în Pipirig. Și cînd ne-a văzut bunica, de bucurie a și tras un bocit.

— David al meu are de gînd să mă bage de vie în mormînt cu apucăturile lui, cum văd eu. Încea ce rană-i pe dinșii, sărmanii băieți! Cum i-a mîncat rîia prin străini, mititeii!

Și după ce ne-a cîinat și ne-a plins bunica, după obiceiul ei, și după ce ne-a dat de mîncare tot ce avea mai bun și ne-a îndopat bine, degrabă s-a dus în cămară, a scos un ulcior cu do-

hot de mesteacăn, ne-a uns peste tot trupul din creștet pînă în tălpi și apoi ne-a culcat pe cuptior la căldură. Și tot așa ne-a uns de cite două-trei ori pe zi cu noapte, pînă ce în Vinerea Sacă ne-am trezit vindecați taftă. Dar pînă atunci a venit și veste de la Broșteni despre stricăciunea ce făcusem, și bunicul, fără vorbă, a mulțămît pe Irinuca cu patru galbeni.

2 Lei

EDITURA TINERETULUI